

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุเรียนเป็นผลไม้เมืองร้อนที่เก่าแก่ มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในแถบเอเชียตอนใต้ แถบบริเวณ หมู่เกาะอินเดี๋ย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นผลไม้ที่อยู่ในเขตร้อนและชุ่มชื้น ที่เปลือกผลมีหนาม เนื้อสีขาวเหลือง หรือสีจ้ำปา มีกลิ่นหอมรุนแรง รสชาติหวานมัน รับประทานในรูปของผลไม้สุกอร่อย เป็นที่ชื่นชอบของชาวไทยและชาวเอเชียทั่วไป โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น ผลของทุเรียนที่สุกนอกจากใช้บริโภคแล้ว ยังสามารถนำมาแปรรูปเป็นทุเรียนกวนเก็บไว้ขายนอกฤดูผลไม้ได้ราคาดีอีกด้วย ผลทุเรียนดิบถ่านนำมาหมักเป็นชั้นบางๆแล้วนำไปทอดทำเป็นทุเรียนทอด ซึ่งกำลังได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้นในขณะนี้ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2537) พื้นที่ปลูกทุเรียนของประเทศไทยในปี 2536 มีจำนวนทั้งสิ้น 707,228 ไร่ ผลผลิต 757.878 ตัน เฉพาะรายได้จากการส่งออกทุเรียนสดแช่แข็งและทุเรียนกวนในปี 2536 มูลค่า 554.8 ล้านบาท (กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539)

จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญของภาคตะวันออก ลักษณะพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกทุเรียน เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีมีสภาวะอากาศร้อนชื้น ฝนตกชุก ดินดีอุดมสมบูรณ์ ในปี 2536 พบว่าทุเรียนนำรายได้เข้าจังหวัดจันทบุรีไม่ต่ำกว่า 2,938 ล้านบาท พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกได้แก่ พันธุ์หมอนทอง พันธุ์ชะนี พื้นที่เพาะปลูกทุเรียนในปี 2538 ทั้งหมด 251,436 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 1,293 กก./ไร่ ผลผลิตรวม 244,057 ตัน ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตออกสู่ตลาดเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคมของทุกปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2537)

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรียังต่ำอยู่ และประสบกับปัญหาหลายด้าน อาทิ 1) ความสามารถในการผลิต เช่น ในปีการผลิต 2537/2538 พบว่าผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกร 1,293 กก./ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ควรจะได้

เป็น คือ ผลผลิตเฉลี่ย 1,700 กก./ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป.) 2) ความสม่ำเสมอของผลผลิตแต่ละปีมีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 1.1) 3) ความเท่าเทียมของราคาทุเรียนที่เกษตรกรจังหวัดจันทบุรีขายได้มีความแตกต่างกัน เช่น ในปี 2537 พันธุ์หมอนทอง พันธุ์ก้านยาว และพันธุ์ชะนี ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 19.31, 19.46 และ 11.35 บาท ตามลำดับ แต่ในปี 2538 พันธุ์หมอนทอง พันธุ์ก้านยาว และพันธุ์ชะนี ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 25.12, 23.89 และ 13.10 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 1.2) 4) การรวมกลุ่มเพื่อการปรับปรุงคุณภาพทุเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนทั้งหมดในจังหวัดจันทบุรี 21,474 ราย ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกทั้งหมด 251,436 ไร่ ในปี 2538 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียนทั้งหมด 37 กลุ่ม สมาชิก 482 ราย เนื้อที่ปลูก 8,474 ไร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทุเรียนในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการผลิต ตลอดจนการให้บริการและสนับสนุนการผลิตต่างๆ ให้แก่เกษตรกรก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน 52 กลุ่ม สมาชิก 315 ราย เพื่อให้เกษตรกรได้มีแนวทางในการตัดสินใจที่จะดำเนินการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธีในการแก้ปัญหาการระบาดของโรคและแมลง (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2539) 5) ความไม่มีอิสระในด้านการตัดสินใจในการผลิต ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภค เช่น การส่งออกจำหน่ายที่ประเทศญี่ปุ่น ต้องผ่านการตรวจสอบจากสถานีการตรวจสอบและกักกันโรคพืชของญี่ปุ่น ฉะนั้นจึงต้องเน้นเรื่องคุณภาพและความสะอาดเป็นกรณีพิเศษ

ตารางที่ 1.1 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรี จำแนกเป็นรายปี 2532/33 - 2537/38

ปีการผลิต	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่ให้ผลผลิต (ไร่)	ผลผลิตรวม (เมตริกตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
2532/33	191,254	132,677	209,627	1,580
2533/34	193,050	134,605	148,155	1,100
2534/35	213,318	165,878	263,746	1,590
2535/36	227,339	168,656	244,551	1,450
2536/37	232,100	187,734	392,311	2,089
2537/38	251,436	188,732	244,057	1,293

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2539)

ตารางที่ 1.2 เปรียบเทียบราคาทุเรียนพันธุ์หมอนทอง พันธุ์ก้านยาว และพันธุ์ชะนี ที่เกษตรกรจังหวัดจันทบุรีขายได้
ในปี 2537 และปี 2538 (บาท/กก.)

เดือน	หมอนทอง			ก้านยาว			ชะนี	
	2537	2538	เพิ่ม/ลด	2537	2538	เพิ่ม/ลด	2537	2538
เมษายน	29.00	25.59	-3.41	25.75	24.29	-1.46	17.00	11.27
พฤษภาคม	15.75	14.76	-0.96	16.62	15.14	-1.48	12.25	9.37
มิถุนายน	14.12	35.00	+20.88	17.50	32.25	+14.50	7.30	16.86
กรกฎาคม	18.37	-	-	18.00	-	-	8.87	-
เฉลี่ย	19.31	25.12	+5.81	19.46	23.89	+4.43	46.00	13.10
ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี (2539)								+1.75

นอกจากนั้นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนยังมีปัญหาต่างๆหลายด้าน อาทิ 1) การใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่เหมาะสมเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ เช่น วิธีที่เกษตรกรปฏิบัติ จำนวนผลผลิต 122.56 กก.ต่อต้น แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีการผลิตจะได้รับผลตอบแทนจำนวนผลผลิต 213.79 กก.ต่อต้น (ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี, 2539) 2) การระบาดของโรคและแมลง เช่น ในปี 2539 สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรีได้สรุปข้อมูลการระบาดของโรครากเน่า-โคนเน่าทุเรียน จำนวน 24,584 ไร่ เสียหาย 23,424 ไร่ ผลผลิตลดลง 49,073 ตัน มูลค่า 588 ล้านบาท เกษตรกรได้รับความเสียหาย 8,317 ราย และในปี 2538 เกิดการระบาดของแมลง เช่น เพลี้ยไฟ ไรแดง เพลี้ยหอย ไรใบคุด เนื้อที่ระบาด 5,356 ไร่ เกษตรกรได้รับความเสียหาย 547 ราย 3) การใช้สารเคมีไม่ถูกวิธี จากการสรุปผลการศึกษาและผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชบริเวณลุ่มน้ำจันทบุรี โดยโครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี 2533 จำนวนเกษตรกรผู้มีการแพ้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 63.24 การแต่งกายไม่มีฉัตร้อยละ 52.71 การเพิ่มอัตราส่วนผสมใช้สารเคมีหลายชนิด รวมกับฉีดชำระ้อยละ 68.39 การเก็บรักษาสารเคมีที่ผิดวิธีร้อยละ 28.93 และฉีดพ่นสารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิตร้อยละ 80.20 4) การขาดแคลนนํ้าในช่วงที่ทุเรียนกำลังให้ดอกออกผล จากรายงานข้อมูล กษช.2ก. ปี 2533 พบว่ามีหมู่บ้านซึ่งมีปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึง 406 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.49 (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2539) 5) การตลาด เกษตรกรนิยมขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าที่เข้าไปรับซื้อถึงสวน ไม่ได้นำออกสู่ตลาดด้วยตนเอง ทำให้ไม่มีข้อมูลด้านราคา จึงมักถูกพ่อค้ากดราคารับซื้อ เกษตรกรและพ่อค้าบางรายต้องการขายทุเรียนในช่วงที่มีราคาดี จึงรีบตัดทุเรียนที่ยังไม่แก่จัดออกขาย ทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพ ทำให้ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศขาดความเชื่อมั่น ส่งผลกระทบท่อราคาทุเรียนโดยส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายไปด้วย 6) ปัจจัยการผลิตราคาสูง เช่น สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยคอก คิดเป็นร้อยละ 36.90 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดของทุเรียนพันธุ์หมอนทองเฉลี่ยทุกอายุต่อไร่ และคิดเป็นร้อยละ 32.05 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดของทุเรียนพันธุ์ชะนีเฉลี่ยทุกอายุต่อไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2539) 7) การขาดแคลนแรงงานจากการศึกษาความต้องการแรงงานภาคเกษตร 360 ราย ในปี 2539 ปรากฏว่าเกษตรกรมีความต้องการแรงงานจำนวน 1,534 คน แยกเป็นแรงงานประจำ 540 คน และแรงงานในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต 994 คน (สำนักงานจัดหางาน จังหวัดจันทบุรี, 2539)

ขณะเดียวกันการส่งเสริมการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีกำลังประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรบางรายมีความรู้ไม่เพียงพอในการถ่ายทอด เช่น การผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพดี การวางระบบน้ำ การป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน 2) การสนับสนุน

ปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรยังไม่ทั่วถึง เช่น จุลินทรีย์ควบคุมโรคพืช แมลงศัตรูธรรมชาติ และ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช 3) การให้บริการในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการให้น้ำไม่ทั่วถึง รวมทั้งการให้บริการวิเคราะห์ดิน-ใบทุเรียน 4) การฝึกอบรมเกษตรกรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพ ทุเรียน และการจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียนยังไม่ทั่วถึง 5) การส่งเสริมให้เกษตรกรจดทะเบียนเป็นผู้ปลูกทุเรียนยังมีน้อย เพียง 4,317 รายเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเกษตรกร ผู้ปลูกทุเรียนทั้งจังหวัดจันทบุรีจำนวน 21,474 ราย 6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรยังขาดข้อมูล วิชาการใหม่ๆเกี่ยวกับงานวิจัยด้านต่างๆในการผลิตทุเรียนที่จะนำไปส่งเสริมแก่เกษตรกร (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2539)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรพืชสวน (ทุเรียน) ดังแผนงานโครงการส่งเสริมการเกษตร 5 ปี (2539-2543) ที่ประกอบด้วย 1) เพิ่ม ผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น และลดต้นทุนการผลิตลง ปรับปรุงคุณภาพทุเรียนให้สอดคล้องกับ มาตรฐานตามความต้องการของตลาด 2) เป้าหมาย ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทุเรียนในพื้นที่ 150,000 ไร่ เกษตรกร 15,000 ราย ให้สามารถเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่จาก 1,700 กก./ไร่ เพิ่ม ขึ้นเป็น 2,000 กก./ไร่ โดยที่ผลผลิตไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เป็นทุเรียนคุณภาพดี สำหรับการ ปรับปรุงคุณภาพผลผลิต และเร่งรัดการขยายตลาดทุเรียนให้นำรายได้เข้าสู่ประเทศไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี 3) พื้นที่ดำเนินการ 23 จังหวัด 4) วิธีการดำเนินการมุ่งเน้นพัฒนาในประเด็น (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้แก่ การจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน การถ่ายทอด เทคโนโลยี การฝึกอบรมเกษตรกร การให้บริการวิเคราะห์ดิน ใบทุเรียน แก่เกษตรกร การ บริการด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียน การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการให้น้ำ การปลูก ทดแทนสวนเก่า (2) การพัฒนาด้านการตลาดทุเรียน ได้แก่ การรับรองสวน/ประกันคุณภาพ การ จัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพเพื่อการส่งออก การเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด การขยายตลาด ทุเรียนไทย (3) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตโดยกรมวิชาการเกษตร

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงว่า การปลูกทุเรียนของเกษตรกรจังหวัดจันทบุรียังไม่ สามารถผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพบรรลุตามเป้าหมาย และตรงกับความต้องการของเกษตรกร ผู้ผลิตทุเรียนเท่าที่ควรได้ กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตรจะต้องร่วมประสานงาน กันในการพัฒนา ทั้งในเรื่องการผลิต การปรับปรุงคุณภาพ การตลาด และการส่งออก ซึ่งไม่ สามารถทำให้สำเร็จในปีเดียวได้ โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแก้ปัญหาต่างๆ จะต้องเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพดีทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การ ประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่ความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการให้บริการและสนับสนุนการ ผลิตแก่เกษตรกรด้วย (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2538)

ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตทุเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาลดน้อยลงไป จึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยว่าเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปดำเนินการส่งเสริมอย่างไร ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของกรมส่งเสริมการเกษตร และตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา

1. ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน
2. สภาพการผลิตทุเรียนและปัญหาในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน
3. ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตร

4. เปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่มีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของประชากรตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. สถานที่ กำหนดจังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งข้อมูลการวิจัย เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพที่เหมาะสมในการปลูกทุเรียน อาทิ มีพื้นที่ปลูกทุเรียนมาก เกษตรกรส่วนมากปลูกทุเรียน มีความสนใจในการปลูกทุเรียน ดังนั้นการวิจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความต้องการด้านต่างๆ ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

2. ประชากร ศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกทุเรียนปี 2538 กับสำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี ทั้งหมด 4,317 ราย และมีพื้นที่ในการปลูกทุเรียนตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

3.1.1 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางสังคม ศึกษาถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นผู้นำชุมชน ภูมิลำเนาเดิม การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร เหตุผลสำคัญที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

3.1.2 ลักษณะพื้นฐานบางประการทางเศรษฐกิจ ศึกษาถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้แรงงานเต็มเวลา จำนวนแรงงานจ้าง การกู้เงิน แหล่งเงินกู้ การเป็นสมาชิกสถาบันด้านการเงิน อาชีพที่นอกจากการเกษตร พื้นที่ถือครองทางการเกษตร กรรมสิทธิ์ในพื้นที่การเกษตร รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี 2539 รายได้ทั้งหมดจากการแปรรูปทุเรียนในปี 2539 รายได้จากอาชีพนอกจากการเกษตรในปี 2539 รายจ่ายทั้งหมดในการผลิตทุเรียนในปี 2539 รายจ่ายทั้งหมดในการแปรรูปทุเรียนปี 2539

3.2 สภาพการผลิตทุเรียนและปัญหาในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ศึกษาถึงแบบการปลูกทุเรียน ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน (ปี) แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกทุเรียน การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรในการปลูกทุเรียน จำนวนต้นทุเรียนที่ปลูกต่อไร่ พันธุ์ที่ปลูก ขนาดพื้นที่ปลูก ขนาดพื้นที่ให้ผลแล้ว อายุ (ปี) การตัดแต่งกิ่ง การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การกำจัดวัชพืช การผสมเกสร การแต่งดอก การตัดแต่งผล โรคระบาดในปี 2539 การระบาดของแมลงในปี 2539 การป้องกันและกำจัดโรคทุเรียนในปี 2539 การป้องกันและกำจัดแมลงในปี 2539 แหล่งจำหน่ายทุเรียน วิธีการจำหน่ายทุเรียน ผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย (กก./ไร่) แหล่งความรู้เรื่องการปลูกทุเรียนที่ได้รับ การได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนในปี 2539 การได้รับบริการและสนับสนุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ปัญหาที่เคยประสบในอดีตและการแก้ไขปัญหาค่าที่เคยประสบในปี 2539 และการแก้ไขปัญหาค่าที่กำลังประสบในปัจจุบัน ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.3 ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.3.1 ด้านคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาถึง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน สักยภาพในการปฏิบัติงาน ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน

3.3.2 ด้านความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ศึกษาถึงการคัดเลือกพันธุ์เพื่อปรับปรุงการผลิต การขยายพันธุ์เพื่อเปลี่ยนยอดทุเรียน การเสริมรากทุเรียน การผลิตทุเรียนก่อนฤดู การช่วยผสมละอองเกสร การดูแลรักษาช่วงออกดอก การดูแลรักษาช่วงหลัง

เก็บเกี่ยว การตัดแต่งกิ่ง การปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การให้น้ำ การวางระบบน้ำในสวนทุเรียน การใช้ปุ๋ย การใช้ฮอร์โมน การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การใช้กับดักกาวเหนียว การใช้กับดักแสงไฟ การบรรจุหีบห่อและการเก็บรักษาทุเรียน การแปรรูปผลผลิต ขบวนการเคลื่อนไหวด้านการตลาด การปรับปรุงคุณภาพของทุเรียน การคัดคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก

3.3.3 ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ศึกษาถึงแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม ผ่านเกษตรกรผู้นำ ผ่านผู้นำท้องถิ่น การฝึกอบรม การแจกเอกสารคำแนะนำ การทัศนศึกษา ดูนานนอกสถานที่ การจัดทำแปลงส่งเสริมการเกษตร การใช้หอกระจายข่าว การจัดประกวด ทุเรียน การใช้หนังสือพิมพ์ การใช้วิทยุกระจายเสียง การใช้โทรทัศน์

3.3.4 ด้านการให้บริการและสนับสนุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาถึงการติดต่อแหล่งความรู้ การติดต่อตลาดรับซื้อผลผลิต การติดต่อแหล่งปัจจัยการผลิต การติดต่อแหล่งสินเชื่อ การให้บริการความรู้ที่จำเป็น การให้บริการปัจจัยการผลิต การให้บริการรับรองสวน การให้บริการวิเคราะห์ดิน-ใบทุเรียนและน้ำ การให้บริการวิเคราะห์สารพิษตกค้าง การให้บริการประกันราคา การสนับสนุนไร่ตัวอย่าง การสนับสนุนเชื้อราไตรโคเดอร์มา การสนับสนุนกับดักแสงไฟ การสนับสนุนกับดักกาวเหนียว การสนับสนุนเครื่องพ่นสารเคมี การสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน การสนับสนุนให้มีการทำฝนเทียมในช่วงฤดูแล้ง การสนับสนุนให้มีการปรับปรุง/สร้างแหล่งน้ำ การสนับสนุนให้มีการวางระบบน้ำ การสนับสนุนให้มีการปลูกทดแทนสวนเก่า การสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาด การสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต

3.4 เปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ศึกษาถึงการเปรียบเทียบความต้องการของเกษตรกรระหว่างลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี 2539 และสภาพการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ได้แก่ ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน กับเรื่องดังต่อไปนี้

3.4.1 คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.4.2 ความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

3.4.3 วิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.4.4 การบริการและสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

เกษตรกรมีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในแต่ละเรื่องดังต่อไปนี้ คือ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี 2539 ประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน มีระดับความต้องการไม่แตกต่างกันในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
- 2) ความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ได้แก่ การผลิตทุเรียนก่อนฤดูกาลให้น้ำ การช่วยผสมละอองเกสร
- 3) วิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การจัดทำแปลงส่งเสริมการเกษตร การจัดประกวดทุเรียน การฝึกอบรม
- 4) การให้บริการและการสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การติดต่อแหล่งความรู้ การสนับสนุนกับดักแสงไฟ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มป้องกันและกำจัดศัตรูทุเรียนโดยวิธีผสมผสาน

1.5 นิยามศัพท์

ความต้องการของเกษตรกร หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความปรารถนาจะได้รับการในเรื่องคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน วิธีการถ่ายทอดความรู้ และการบริการและสนับสนุนการผลิตของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน หมายถึง เกษตรกรในจังหวัดจันทบุรีที่ปลูกทุเรียนตั้งแต่ 125 ต้นขึ้นไป หรือมีพื้นที่ปลูกทุเรียนไม่น้อยกว่า 5 ไร่ และเป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกทุเรียนตามประกาศคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดให้ผู้ปลูกทุเรียนที่ประสงค์จะส่งออกขึ้นทะเบียน พ.ศ.2538 ในท้องที่จังหวัดจันทบุรี

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำสำนักงานเกษตรอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดจันทบุรี ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานการเกษตรประจำตำบลนั้นๆ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะตัวแทนของกรมส่งเสริมการเกษตร ให้คำแนะนำแก่เกษตรกร การจัดทำแผนการผลิต และหน้าที่อื่นๆที่ได้รับมอบหมายเป็นกรณีเร่งด่วน

เกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนปลูกทุเรียน ปี 2538 หมายถึง เกษตรกรจังหวัดจันทบุรีที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกทุเรียนตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2538 ถึงวันที่ 29 เมษายน 2538 ตามความในมาตรา 10(3) แห่ง พ.ร.บ.เศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ.2522 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบาย

และแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดให้ผู้ปลูกทุเรียนที่ประสงค์จะส่งออกขึ้นทะเบียน พ.ศ.2538 ในท้องที่จังหวัดจันทบุรี

คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรซึ่งปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำสำนักงานเกษตรอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดจันทบุรี ที่มีคุณสมบัติในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน และรู้จักใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนการให้บริการและการสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน สักยภาพ ความพร้อมในการปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน

ความรู้ที่ใช้ถ่ายทอดแก่เกษตรกร หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรีที่ถ่ายทอดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล

วิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร หมายถึง วิธีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆในการผลิตทุเรียนแก่เกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล

การบริการและสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร หมายถึง การให้บริการและสนับสนุนการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล

ลักษณะพื้นฐานบางประการด้านสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน หมายถึง สถานภาพที่แสดงให้เห็นถึง เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นผู้นำชุมชน ภูมิลำเนาเดิม การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร และเหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

ลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน หมายถึง สถานภาพที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้แรงงานเต็มเวลา จำนวนแรงงานจ้างอาชีพนอกการเกษตร การเป็นสมาชิกสถาบันด้านการเงิน การกู้เงิน แหล่งเงินทุน พื้นที่ถือครองทางการเกษตร กรรมสิทธิ์ในพื้นที่การเกษตร รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลทุเรียนในปี 2539 รายได้ทั้งหมดจากการแปรรูปทุเรียนในปี 2539 รายได้จากอาชีพนอกการเกษตรในปี 2539 รายจ่ายทั้งหมดคในการปลูกทุเรียนในปี 2539 และรายจ่ายทั้งหมดคในการแปรรูปทุเรียนปี 2539 ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี

สภาพการปลูกทุเรียนและปัญหาในการปลูกทุเรียน หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึง สภาพการปลูกทุเรียนโดยทั่วไปของเกษตรกรในจังหวัดจันทบุรี และปัญหาที่เกษตรกรประสบ ได้แก่ พันธุ์ที่ปลูก ขนาดเนื้อที่ปลูก ขนาดเนื้อที่ให้ผลแล้ว อายุทุเรียน (ปี) ระบบการปลูก ทุเรียน จำนวนต้นทุเรียนที่ปลูกต่อไร่ ประสิทธิภาพในการปลูกทุเรียน (ปี) แหล่งน้ำที่ใช้ในการ ปลูกทุเรียน การใช้เครื่องจักรกลการเกษตร การตัดแต่งกิ่งทุเรียน การใส่ปุ๋ยทุเรียน การให้น้ำ ทุเรียน การกำจัดวัชพืช การผสมเกสรทุเรียน การตัดแต่งดอกทุเรียน การตัดแต่งผลทุเรียน โรคที่ ระบาดในปี พ.ศ.2539 แมลงที่ระบาดในปี พ.ศ.2539 การป้องกันและกำจัดโรคทุเรียนในปี พ.ศ. 2539 การป้องกันและกำจัดแมลงในปี พ.ศ.2539 แหล่งจำหน่ายทุเรียน วิธีการจำหน่ายทุเรียน แหล่งความรู้เรื่องการปลูกทุเรียน การได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนในปี พ.ศ.2539 การได้รับบริการและสนับสนุนการผลิตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2539 ปัญหาที่เคยประสบมากที่สุดในอดีต ปัญหาที่ประสบมากที่สุดในปี พ.ศ.2539 ปัญหาที่กำลัง ประสบอยู่ในปัจจุบัน และปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอและกิ่งอำเภอในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีลักษณะทางคุณสมบัติและการ ดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ด้านความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกร ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร และด้านการ บริการและสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

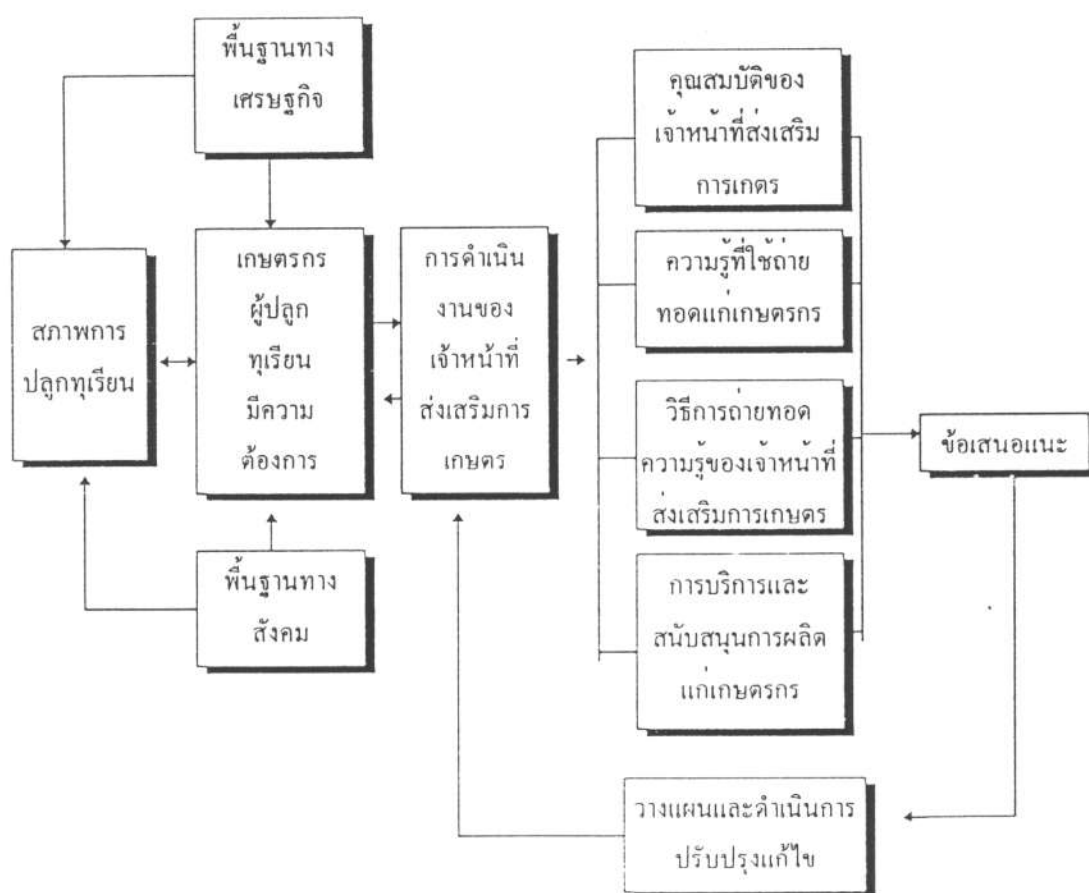
เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว คาดว่าผลการศึกษา สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใน จังหวัดจันทบุรี ให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาการผลิตเพื่อการส่ง ออกทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วในปี 2538 และ ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด

1.7 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร ได้แบ่งแยกออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 2) ความรู้ที่ใช้ในการถ่ายทอดแก่เกษตรกร
- 3) วิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 4) การบริการและสนับสนุนการผลิตแก่เกษตรกร

เพื่อดำเนินการวิจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องดังกล่าวกับลักษณะพื้นฐานบางประการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และสภาพการผลิตทุเรียน ผลการวิจัยจะนำไปสู่การวางแผนและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดจันทบุรี ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อไป (ภาพที่ 1.1)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย